

8. **Даниленко О. В.** Упровадження системи бюджетування на шляху досягнення беззбитковості та високої конкурентоспроможності промислових підприємств України / О. В. Даниленко // *Економічний вісник Донбасу*. – 2014. – № 1. – С. 115–119.

9. **Головко О. Г.** Впровадження сучасної системи бюджетування / О. Г. Головко, А. М. Фьодорова, О. Я. Петрук // *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. – 2015. – № 4. – С. 117–122.

10. **Golovko O.** *The role and importance of financial planning in market conditions* / O. Golovko, O. Shaknova // *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. – 2013. – №2 (15). – С. 193–196.

Стаття надійшла: 12.06.2017 р.

Рецензент: д.е.н., проф. Дмитрієв І.А.

Рецензент: д.е.н., проф. Азаренкова Г.М.

(Харківський навчально-науковий Інститут ДВНЗ «Університет банківської справи»)

УДК 658:005.5

JEL Classification: M210; L230

СКЛАДОВІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Літвінов О. С., к.е.н., доцент

Капалан С. М.

Одеський національний економічний університет

Анотація. Метою статті є розробка теоретико-методичного забезпечення процесу аналізу організаційно-економічних механізмів управління підприємством. Об'єктом дослідження виступає процес управління діяльністю підприємства. Предметом дослідження виступають теоретико-методичні основи організаційно-економічних механізмів управління діяльністю підприємств. В статті розглянуто сутність поняття механізм та господарський механізм. У складі господарського механізму окремо розглянуто такі його складові, як економічний, організаційний та організаційно-економічний механізми. Під економічним механізмом запропоновано розуміти сукупність, систему елементів впливу на економічні інтереси суб'єктів господарювання, яка враховує особливості його зовнішнього та внутрішнього середовища. Головним економічним інтересом суб'єкта господарювання є задоволення потреб ринку завдяки чому підприємство має змогу отримувати прибуток. Зовнішніми елементами впливу на економічні інтереси підприємства, крім особливостей попиту на ринку, є конкурентне середовище, особливості ресурсних ринків, макроекономічні складові (податкова, грошово-фінансова, політико-законодавча та інші). Внутрішніми елементами впливу на економічні інтереси є сформовані певним чином сукупність факторів-ресурсів підприємницької діяльності. Під організаційним механізмом пропонується розуміти сукупність управлінських дій, які спрямовані на організацію взаємодії між внутрішніми елементами в середині системи із врахуванням впливу зовнішнього середовища. Під організаційно-економічним механізмом управління пропонується розуміти сукупність управлінських дій спрямованих на організацію взаємодії між елементами системи з метою досягнення їх економічних інтересів із врахуванням особливостей зовнішнього та внутрішнього середовища. Результати роботи можуть бути використані, як в практичній діяльності підприємств при розробці організаційно-економічного механізму управління, так і в подальших теоретичних дослідженнях.

Ключові слова: господарський механізм управління, економічний механізм, організаційний механізм, організаційно-економічний механізм.

COMPONENTS OF THE ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM OF MANAGEMENT OF THE ENTERPRISE

Oleksandr Litvinov, PhD in Economics, Associate Professor,

Sergiy Kaptalan,

Odesa National Economic University

Summary. The purpose of the article is to develop theoretical and methodological support for the process of analysis of organizational and economic mechanisms of enterprise management. The object of research is the process of managing the activities of the enterprise. The subject of the study is the theoretical and methodological foundations of organizational and economic mechanisms for managing the activities of enterprises. The paper considers essence and origin of mechanism and economic mechanism. In the economic mechanism separately ex-

amined its components such as economic, institutional, organizational and economic mechanisms. As the economic mechanism proposed defined as the combination, the system elements impact on the economic interests of economic entities, which takes into account the peculiarities of its external and internal environment. The main economic interest of business entity is satisfaction of market demands so that the company can make a profit. External elements of impact on the economic interests of the company, in addition to characteristics of demand in the market is a competitive environment, particularly resource markets, macroeconomic components (fiscal, monetary, financial, political, legal, etc.). Proved that internal elements impact on economic interests are the resources of entrepreneurship. As an organizational mechanism considered offering a set of administrative actions that aim for the organization of interaction between internal elements with regard the external environment. As the organizational and economic mechanism of management proposed defined as the combination of administrative actions aimed for the organization interaction between elements of the system in order to achieve their economic interests taking into account features of external and internal environment. The results of the work can be used, as in the practical activities of enterprises in the development of organizational and economic management mechanism, as well as in further theoretical studies.

Keywords: economic mechanism of management; economic mechanism; organizational mechanism; organizational and economic mechanism.

Постановка проблеми. Важливим завданням управління суб'єктами господарювання є формування умов сталого, поступового розвитку їх діяльності. При цьому головним інструментом органів управління суб'єктів підприємницької діяльності в таких умовах постає розробка певних механізмів діяльності підприємства.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Питання вивчення теоретико-методичних складових й сутності механізмів в економіці є предметом уваги багатьох вітчизняних й закордонних вчених [1-19]. Зокрема цьому присвячені роботи І.Гонтаревої [8], Д.Горового [16], А.Калини [10], С.Мочерного [1], В.Пономаренко [4], О.Сукач [17], А.Яковлева [15] та інших.

Невирішені складові загальної проблеми. Проте, незважаючи на велику кількість досліджень досі залишається не визначеними взаємозалежність та взаємовідмінність між таким поняттями, як господарський, економічний, організаційний та організаційно-економічний механізм, що призводить до плутанини та помилок в подальших методичних розробках, спрямованих на формування складових даних видів механізмів в умовах інноваційного розвитку.

Формулювання цілей статті. Метою статті є визначити теоретичну сутність та складові організаційно-економічних механізмів управління підприємствами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Словник-довідник під редакцією С.В. Мочерного надає визначення механізму управління, як свідомо організованого, цілеспрямованого та активного впливу різних суб'єктів управління на процес розвитку та функціонування суспільного способу виробництва, окремих його ланок [1]. В.Г. Андрійчук дає визначення механізму управління, яке більше відповідає сутності управління на мікрорівні. На його думку механізм управління це відповідний певній організаційно-правовій формі спосіб організації менеджменту бізнесу з притаманними йому формами, інструментами та засобами [2, с.10]. Але дане визначення більше концентрує увагу на організаційних складових механізму. В.А. Герцик визначає механізм управління як систему елементів управління, до яких відносяться цілі, функції, методи, структури, суб'єкти управління, та об'єктів управління. В цій системі в результаті впливу елементів управління змінюється стан об'єктів управління [3, с.22-23]. Найбільш вдале, на нашу думку, визначення механізму управління було надане науковцями ХНЕУ В.С. Пономаренко, О.М. Ястремською, В.М. Луцковським та іншими, які визначили його як сукупність форм, структур, методів та засобів управління, які об'єднані спільністю мети, за допомогою яких здійснюється узгодження суспільних, групових і особистих інтересів, забезпечується функціонування і розвиток підприємства як соціально-економічної системи [4].

В економіці використовується велика кількість варіантів механізмів управління – господарський, економічний, ринковий, соціальний, організаційний, організаційно-економічний тощо. Зупинимось більш детально на економічних та організаційних складових господарського механізму управління, оскільки правові складові є об'єктом дослідження спеціалістів іншої галузі науки. Кожен з напрямів управлінської діяльності підприємства потребує розробки свого виду механізму одним з основних з них є еко-

номічний. А.М. Кульман вважає, що економічний механізм це взаємозв'язок між певними економічними явищами і процесами, але, нажаль, не вказує яких саме [6, с. 26].

Економічний механізм є дещо вужчим поняттям ніж господарський. І.О. Крюкова визначає його як сукупність елементів впливу на матеріальні інтереси господарюючих суб'єктів народного господарства, основними з яких є: ціноутворення, планування, система оплати праці, фінансово-кредитний механізм, податкові платежі, економічне стимулювання і економічні санкції, комерційний розрахунок та система економічних нормативів [5, с.106]. При цьому автор не враховує корінні причини здійснення економічної діяльності, а саме бажання задовольнити певні потреби ринку та необхідність врахування конкурентного середовища.

Тому пропонуємо під економічним механізмом розуміти сукупність, систему елементів впливу на економічні інтереси суб'єктів господарювання, яка враховує особливості його зовнішнього та внутрішнього середовища. Головним економічним інтересом суб'єкта господарювання є задоволення потреб ринку завдяки чому підприємство має змогу отримувати прибуток. Зовнішніми елементами впливу на економічні інтереси підприємства, крім особливостей попиту на ринку, є конкурентне середовище, особливості ресурсних ринків, макроекономічні складові (податкова, грошово-фінансова, політико-законодавча та інші). Внутрішніми елементами впливу на економічні інтереси є сформовані певним чином сукупність факторів-ресурсів підприємницької діяльності. Під факторами в економіці прийнято вважати умови, обставини, рушійні сили економічних явищ та процесів [7, с.66]. До факторів-ресурсів підприємства в загальному випадку відносяться матеріально-сировинні, матеріально-технічні, трудові, нематеріальні та фінансові ресурси підприємства.

Під організованістю І.В. Гонтарева пропонує розуміти забезпечення цілеспрямованої, погодженої взаємодії елементів системи під час функціонування цієї системи [8, с.217]. Необхідність організації в економічній енциклопедії визначається внутрішньою структурованістю системи, а також такими властивостями елементів системи, як їх адаптивність та можливість опору до поєднання [1, с. 644-646]. Оскільки будь-яке підприємство є складною системою, результат його діяльності багато в чому залежить від вміння управління організувати взаємодію всіх складових, факторів, ресурсів підприємства, що і підтверджує необхідність формування організаційного механізму управління підприємством.

Б.В. Поліщук під організаційним механізмом вважає організаційні форми виробництва, праці та управління, такі як організаційні структури та функції управління, система нормування та планування, співвідношення централізації і децентралізації менеджменту тощо [9, с.28]. На нашу думку автор дещо звужує організаційний механізм лише до організаційних форм виробництва, праці та управління. Більш узагальненим є визначення А.В. Калини, яка вважає, що організаційний механізм це обґрунтована певним чином послідовність управлінських дій, а також методів по реалізації функції і принципів управління [10, с.146]. Проте автор не визначає мети, спрямованості цієї послідовності дій та методів на встановлення взаємодії окремих елементів системи.

В результаті критичного розгляду підходів сучасних авторів, під організаційним механізмом пропонуємо вважати сукупність управлінських дій, які спрямовані на організацію взаємодії між внутрішніми елементами в середині системи із врахуванням впливу зовнішнього середовища.

Але суто організаційні важелі впливу на об'єкт управління без врахування економічних законів і закономірностей не можуть дати необхідний результат. Саме тому більшість авторів вважають головним засобом досягнення цілей – створення та реалізацію організаційно-економічних механізмів управління підприємствами.

Деякі автори не звертають уваги у своїх визначеннях на окремі складові-блоки, при цьому акцентують увагу на досягненні бажаних результатів. Група науковців під керівництвом Л.М. Варава вважають, що механізм організаційно-економічного забезпечення управління це сукупність засобів та методів створення системи цілісного управління розвитком та результатами підприємства [11, с.97-98]. Н.А. Мазур зазначила, що під організаційно-економічним механізмом слід вважати комплекс методів, засобів, прийомів, які слугують інструментом реалізації управлінської діяльності, є взаємоузгодженими та взаємопов'язаними між собою та спрямовані на координацію діяльності усіх функціональних підрозділів підприємства і допомагають забезпечити прийнятний рівень його ефективності [12, с.16]. Не можемо погодитись із цими авторами, оскільки їх визначення не виділя-

ють інструментів досягнення бажаних результатів, в наслідок чого визначення організаційно-економічного механізму майже збігаються з узагальнюючими визначеннями «механізму управління» та просто «управління».

Організаційно-економічний механізм за своєю сутністю повинен об'єднувати дві підсистеми впливу на чому й засновані визначення багатьох авторів. Крім того повинен забезпечувати підвищення ефективності діяльності, як функції співставлення результату та витрат ресурсів підприємства [19, с.43-44]. Так, О.М. Паламарчук вважає організаційно-економічним механізмом сукупність організаційних й економічних важелів, які чинять вплив на економічні й організаційні параметри системи управління підприємством, що сприяє формуванню конкурентних переваг та посиленню організаційно-економічного потенціалу й ефективності діяльності [13]. К.А. Лебедев фокусує свою увагу на методах управління і зазначає, що організаційно-економічний механізм управління це система управління, що включає сукупність взаємопов'язаних економічних й організаційно-правових методів за допомогою яких підприємство планує, організує й ефективно реалізує свою діяльність [14, с.19]. Хоча, як вже зазначалось, правовий блок господарського механізму повинен займати окрему від організаційного й економічного нішу.

В результаті критичного розгляду основних теоретичних підходів до визначення сутності механізмів в економіці, можна зробити висновок, що організаційно-економічний механізм управління є необхідним засобом досягнення підприємством своїх цілей. Під організаційно-економічним механізмом управління пропонується розуміти сукупність управлінських дій спрямованих на організацію взаємодії між елементами системи з метою досягнення їх економічних інтересів із врахуванням особливостей зовнішнього та внутрішнього середовища. В запропонованому визначенні об'єднанні організаційний й економічний блоки господарського механізму. А саме, необхідність організації взаємодії підсистем підприємства – організаційний блок; та спрямованість на досягнення економічних інтересів – економічний блок.

Висновки з даного дослідження. Таким чином, під економічним механізмом запропоновано розуміти сукупність, систему елементів впливу на економічні інтереси суб'єктів господарювання, яка враховує особливості його зовнішнього та внутрішнього середовища. Головним економічним інтересом суб'єкта господарювання є задоволення потреб ринку завдяки чому підприємство має змогу отримувати прибуток. Зовнішніми елементами впливу на економічні інтереси підприємства, крім особливостей попиту на ринку, є конкурентне середовище, особливості ресурсних ринків, макроекономічні складові (податкова, грошово-фінансова, політико-законодавча та інші). Внутрішніми елементами впливу на економічні інтереси є сформовані певним чином сукупність факторів-ресурсів підприємницької діяльності. Під організаційним механізмом пропонуємо вважати сукупність управлінських дій, які спрямовані на організацію взаємодії між внутрішніми елементами в середині системи із врахуванням впливу зовнішнього середовища.

Перелік посилань:

1. *Економічна енциклопедія: у 3 т. / Відп. ред. С.В. Мочерний – К.: Видавничий центр «Академія», 2001. – Т.2. – 848 с.*
2. *Андрійчук В.Г. Агрпромилові формування нового типу в контексті стратегії розвитку вітчизняного сільського господарства / В.Г. Андрійчук // Економіка АПК. – 2013. – №1. – С. 3 – 15.*
3. *Герцик В.А. Ієрархічна структура організаційно-економічного механізму управління розподілом підприємства / В.А. Герцик // Культура народів Причорномор'я. – 2009. – № 172. – С. 22-24.*
4. *Пономаренко В.С. та ін.. Ястремская Е.Н., Луцковский В.М. Механизм управления предприятием: стратегический аспект. Монографія / В.С. Пономаренко, Е.Н. Ястремская, В.М. Луцковский. – Харьков: Изд. ХГЭУ, 2002. – 252 с.*
5. *Крюкова І. О. Організаційно-економічний механізм розвитку аграрних формувань // Аграрний вісник Причорномор'я, Економічні науки. – 2010. – №. 53. – С. 105-109.*
6. *Кульман А. М. Экономические механизмы / А. М. Кульман. – М. : Прогресс, 1993. – 360 с.*
7. *Літвінов О. С. Фактори енергоємності продукції промислового підприємства: монографія / О. С. Літвінов. – Одеса: ОНЕУ, 2006. – 242 с.*
8. *Гонтарева І. В. Функціональна організованість як фактор оцінки системної ефективності підприємства / І. В. Гонтарева // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2010. – № 683 : Проблеми економіки та управління. – С. 216–223.*

9. Погріщук Б.В. Організаційно-економічні засади ефективного функціонування зернопродуктового підкомплексу: [монографія] / Б.В. Погріщук. – Тернопіль: «Джура», 2009. – 370 с.

10. Калина А. В. Організаційно-економічний механізм стимулювання праці як чинник гідної праці / А. В. Калина // Соціально-трудові відносини: теорія і практика : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України ; ДВНЗ "Київ. нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана" ; Ін-т соц.-труд. відносин ; редкол.: А. М. Колот (голова) [та ін.]. – Київ : КНЕУ, 2015. – Вип. 2. – С. 144–148.

11. Варава Л. М. і др. Організаційно-економічні підходи до управління конкурентоспроможністю промислового підприємства / Л.М. Варава, А.Р. Арутюнян, А.А. Варава // Науковий журнал Економічний вісник Національного гірничого університету. – 2015. - №3. – с.96-100.

12. Мазур Н.А. Організаційно-економічні засади формування економічного потенціалу підприємств продовольчого підкомплексу подільського регіону: автореф. дис. на здобуття ступеня докт. екон. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / Н.А. Мазур. – Луганськ, 2012. – 44 с.

13. Паламарчук О.М. Сутність та формування організаційно- економічного механізму управління конкурентоспроможністю підприємства [Електронний ресурс] / О.М. Паламарчук // Економічний вісник університету – 2011. – Вип. 17/2 . Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/portal/Palamarчук.pdf>

14. Лебедев К.А. Организационно-экономический механизм развития зернопродуктового подкомплекса: теория, методология, практика: [монография] / К.А. Лебедев. – К.: ННЦ «Ин-т аграрной экономики», 2009. – 272с.

15. Яковлев А. И. Экономико–организационные аспекты промышленных инноваций / А. И. Яковлев, Н. А. Макаренко. – Х. – Бизнес Информ. – 2003. – с.168.

16. Горовий Д.А. Економічна оцінка інтелектуальних ресурсів підприємства та механізм її реалізації [електронний ресурс] / Д.А. Горовий, Л.В. Лебедева // Научно-технический сборник «Коммунальное хозяйство городов», 2010. - №92. – с. 287-294.

17. Сукач О. О. Ефективність витрат на оплату праці як фактор конкурентоспроможності підприємства / О. О. Сукач, О. С. Літвінов // Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення: монографія / за заг. ред. О. Г. Янкового. – Одеса: Атлант, 2013. – С. 459-470.

18. Анохіна К. О. Управління нематеріальними активами як фактор підвищення конкурентоспроможності підприємства / К. О. Анохіна, О. С. Літвінов // Конкурентоспроможність підприємства: оцінка рівня та напрями підвищення: монографія / за заг. ред. О. Г. Янкового. – Одеса: Атлант, 2013. – С. 290-313.

19. Літвінов О.С. Ефективність відтворення нематеріальних ресурсів підприємства / О.С. Літвінов // Актуальні проблеми економіки. - 2015. - № 6 (168). - с.39-46.

Стаття надійшла: 15.06.2017 р.

Рецензент: д.е.н., доц. Горовий Д.А.

Рецензент: д.е.н., проф. Янковий О.І. (Одеський національний економічний університет)

УДК 330.341.1

JEL Classification: O31, L10

ДОСЛІДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ПОЛІГРАФІЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Шабан К.С., аспірант

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Анотація. У статті наведено аналіз промислових підприємств, які займалися інноваційною діяльністю в Україні протягом 2011–2015 рр. Подано визначення терміну «інноваційна активність» та відповідно проаналізовано інноваційну активність підприємств в промисловості та переробній промисловості за основними показниками - інноваційні процеси, інноваційні види продукції, організаційні інновації, маркетингові інновації. Досліджено структуру джерел фінансування інноваційної діяльності промислових підприємств України та їх динаміку протягом 2011–2015 рр. Розглянуто впровадження різних видів інновацій поліграфічних підприємств та визначено обсяг реалізованої інноваційної продукції підприємствами поліграфічної сфери діяльності. Досліджено обсяг та структуру витрат поліграфічних підприємств України на інноваційну діяльність та обсяг фінансування інноваційної діяльності поліграфічних